

MÜREFTELİ ŞAKİR BEY'İN MİLLİ MÜCADELE HATIRALARI¹

Hasan DEMİRHAN*

Öz: Müreftele Şakir Bey 1914 yılında Mühendishane-i Berr-i Hümayun'dan mezun oldu ve Altıncı Kolordu'nun Çanakkale Cephesi'nde görevlendirilmesi sonucunda Gelibolu'da hizmetine başladı. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Milli Mücadeleye katılan Şakir Bey, İstanbul'dan Anadolu'ya silah ve mühimmat kaçırarak gizli örgütlerde görev aldı. İstanbul'da kaldığı süre içerisinde İngilizleri oyalamak ve yanlış bilgiler vermek için karşı istihbarat elemanı olarak Milli Mücadeleye katkı sağladı. İstanbul'dan Ankara'ya geçen Şakir Bey, Çerkez Ethem'in Kuvâ-yiSeyyâre birliklerine katılarak Anadolu'da Milli Mücadele karşıtı isyan hareketlerini bastırmakta görev aldı. 1920 yılının Ağustos ayında İstanbul'a dönerek Trakya-Paşaeli Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti'nde görevlendirildi. Müreftele Şakir Bey, Yunan kuvvetlerinin Trakya'yı işgali üzerine, Yunan birliklerini taciz etme, silah ve malzeme depolarını imha etme, silah ve asker sevkiyatını önleme gibi hedeflerle kurulmuş olan bir çetenin reisliğini üstlendi. Çetecilik faaliyetlerinden sonra Refet Paşa'nın mihmandarı olarak görev yaptı.

Anahtar Kelimeler: Müreftele Şakir Bey, Yunan işgali, Trakya-Paşaeli Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti, çetecilik faaliyetleri.

MÜREFTELİ ŞAKİR'S MEMORIES OF THE NATIONAL STRUGGLE

Abstract: Müreftele Şakir Bey graduated from the Mühendishane-i Berr-i Hümayun in 1914 and was assigned to the Çanakkale Front of the Sixth Corps and started his service in Gallipoli. Şakir Bey, who participated in the national struggle after the First World War, took part in serving organizations that smuggled weapons and ammunition from Istanbul to Anatolia. During his stay in Istanbul, he contributed

¹ Bu makale 20-23 Ekim 2022 tarihlerinde Tekirdağ'da gerçekleştirilen VIII. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi (INCSOS) programı dahilinde sunulan tebliğin genişletilmiş ve yeniden düzenlenmiş halidir.

* Doç. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, hdemirhan@nku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5868-8317.

to the national struggle as a counter-intelligence officer to distract and misinform the British. Şakir Bey, who went to Ankara from Istanbul, joined the Kuvâ-yi Seyyâre units of Çerkez Ethem and took part in suppressing the anti-national struggle rebellion movements in Anatolia. Returning to Istanbul in August 1920, he took office in the Trakya-Paşaeli Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti. Upon the occupation of Thrace by the Greek forces, Mürefteî Şakir Bey assumed the leadership of a gang established with the objectives of harassing the Greek troops, destroying the weapon and material warehouses, and preventing the shipment of weapons and soldiers. After his gang activities, he served as Refet Pasha's guide.

Key Words: Mürefteî Şakir Bey, Greek occupation, Trakya-Paşaeli Defense of Rights Society, gang activities.

Giriş

Mondros Ateşkes Antlaşması (30 Ekim 1918) Osmanlı Devleti'nin varlığını fiilen sona erdirmekteydi. Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasından birkaç gün sonra Anadolu'da ve Trakya'da işgaller başladı. İstanbul Hükümeti bu işgaller karşısında sessiz kalmaktaydı. Bu durum karşısında Anadolu'da ve Trakya'da işgallere boyun eğmeyen vatanseverler bir araya gelerek milli cemiyetleri kurdular. Mustafa Kemal Atatürk, 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıkarak Milli Mücadeleyi başlattı. Vatanın kurtuluşu için mücadele azminde olan cemiyetleri teşkilatlandırdı ve Sivas Kongresi'nde bir çatı altında topladı. Bu zor yıllarda vatanın kurtuluşunu her şeyden üstün tutan kahramanlar Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğinde mücadeleye başladılar. Makalemizin ana temasını oluşturan Mürefteî Şakir Bey de bu mücadeleye katılmış ve bu uğurda büyük fedâkarlıklar göstermiş, istiklal madalyası tevdi edilen kahramanlardan biridir.

Mürefteî Şakir Bey, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından İstanbul'dan Anadolu'ya silah ve cephane taşıyan gizli milli örgütlerde çalışmış, daha sonra Ankara'ya geçerek Milli Hükümet'in aleyhinde çıkan isyanları bastırmakta görevlendirilmiştir. Ankara'daki görevinden sonra tekrar İstanbul'a dönen Şakir Bey, Trakya'da kurulan ve merkezi İstanbul'da bulunan Trakya-Paşaeli Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti bünyesinde hizmet etmiştir. İngilizlere karşı casusluk yapmış ve Trakya'da mücadele eden milli müfrezelerin kuruluşunda görev almıştır. Trakya'da görev yapan bu müfrezeler, bölgede bulunan Yunan askeri birliklerine baskınlar düzenlemişler ve Yunan taburlarını Trakya'da meşgul ederek Anadolu'ya geçmelerine izin vermemişlerdir. Bölgede Türklere mezalim uygulayan Rumlara korku salan bu müfrezeler, Yunan askeri işe kollarına baskınlar yapmışlar, köprüleri havaya uçurmuşlar, iletişim hatlarına zarar vermişler ve Yunan taburlarının bölgede tam bir hâkimiyet kurmasına engel olmuşlardır. Mürefteî Şakir Bey bu mücadelede önemli rolü olan ve bölgedeki Rumlara büyük bir korku salan Trakya Fedaileri adlı milli müfrezenin komutanlığını yapmıştır. Şakir Bey, Mudanya Ateşkes Antlaşması'nın imzasından sonra İstanbul'a gelen Refet Paşa'ya mihmandarlık görevinde bulunmuş ve ardından cumhuriyetin ilk yıllarında doğup büyüdüğü Mürefte ilçesinde kaymakam olarak görev yapmıştır. Daha sonra sivil

hayatı seçen Şakir Bey, Türk milleti için hizmetlerine Mürefte Belediye başkanlığı, Tekirdağ Belediye meclis üyeliği, il azalığı ve Tekirdağ Türk Ocağı başkanlığı gibi görevlerde devam etmiştir.

Ülkemizde 1920-1922 yıllarındaki Milli Mücadeleye ait birçok çalışma mevcuttur. Buna rağmen Milli Mücadelenin önemli bir parçası konumunda olan Trakya'daki Milli Mücadele hakkında bir literatür boşluğu bulunmaktadır. Yapılan akademik araştırmalarda ciddi birkaç eserin dışında bilimsel kaynak bulmak çok zordur. Bu çalışmaların dışında bölgede görev yapmış bazı yerel gazetecilerin sözlü tarih görüşmelerine dayanan çalışmalarına rastlanmaktadır. Ancak bu eserlerin de anlatımında eksiklikler ve bilimsel yayın ilkeleriyle bağdaşmayan unsurlar bulunmaktadır. Makalemizde değerlendirdiğimiz "Mürefteî Şakir Bey'in Hatıratı" bölgede mücadele eden Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin faaliyetlerine bir nebze olsa ışık tutacaktır. Bu yanı sıra da Milli Mücadele yıllarında Trakya'da yaşananlarla ilgili literatür boşluğunun doldurulmasına bir katkı sağlayacaktır.

Şakir Yorulmaz Bey'in İstanbul'daki Faaliyetleri.

Şakir Yorulmaz Bey 1914 senesinde Mühendishane-i Berri Hümayun mektebinden 330/c-2 sicil numarası ile mezun oldu. Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması sebebiyle seferberlik ilan edilmiş ve Şakir Bey, Halep Altıncı Kolordu'ya tayin edilmişti.² Görev yerine ulaşmak için bindiği vapur tarihin bir cilvesi olarak, Halep vilayetinin Trablusşam iskelesine doğru yolculuğu sırasında Çanakkale boğazından çıkarken, Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na dahil olmasına sebep olan Goben ve Breslav gemileri ile karşılaşmıştı.³ Bu olay, Şakir Bey'in hatıratının ilk sayfalarında uzun uzun anlattığı ve kendisi için anlamlı olan bir rastlantıydı. Şakir Bey, bindiği vapur ile iki gün seyahatinden sonra Trablusşam iskelesine indi ve oradan Halep'e giderek altıncı kolordu istihkâm taburu kumandanı yaverliği görevine başladı.⁴ Göreve başladıktan kısa bir süre sonra altıncı kolordu, Çanakkale muharebelerinin başlaması sebebiyle Çanakkale'ye hareket emrini aldı. Gelibolu'ya gelen Altıncı Kolorduda Şakir Bey, istihkâm tabur yaverliği görevinin yanında kolordu emir zabıtlığı görevine de atanarak karargâhta görev yapmaya başladı.

Gelibolu'daki görevi süresince Gelibolu Mutasarrıfı Kemal Bey'in isteği üzerine Gelibolu'daki Rum mahallelerinin cadde ve sokaklarının tanzim görevini yerine getirdi. Bu görevi esnasında bir kaza geçiren ve kısa bir süre tedavi gören Şakir Bey, Kilitbahir cephesinde görev aldı. Bu vazifesi esnasında Cemil Ubaydın ile sıkı bir dostluk kurdu. Şakir Bey Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde görev yaparken, Cemil Ubaydın Bey Osmanlı ordusunda Trakya bölgesi Erkan-ı Harp binbaşısı olarak görev yapacak ve Şakir Bey'e Trakya'daki mücadelesinde çok büyük desteklerde bulunacaktı. İleriki yıllarda Cemil Bey, İsmet İnönü'nün başbakanlığı döneminde Türkiye Cumhuriyeti'ne Dâhiliye Vekili olarak da hizmet

² Yeni İnan Gazetesi, sayı 3919, 22.04.1970, s. 1.

³ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3918, 21.04.1970, s. 2.

⁴ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3919, 22.04.1970, s. 1.

edecekti. Şakir Bey Çanakkale/Kilitbahir cephesindeki görevi esnasında Anafartalar kumandanı olarak görev yapan Mustafa Kemal Paşa ile tanışma fırsatını yakaladı. Şakir Bey Anafartalar grubu Sıhhiye Reisi Dr. Hüseyin Bey, Kumandan Mustafa Kemal Paşa'nın Kurmay Başkanı İzzettin Çalışlar ve Yirmi Altıncı Fırka Kumandanı Miralay Esad Bey ile birlikte Mustafa Kemal Paşa'nın davetlisi olarak karargâhta bir akşam yemeğinde bulundu.⁵

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra Şakir Bey, İtalyanların işgali altındaki Antalya mıntikasındaki⁶ İstihkâm Taburu Birinci Bölük Kumandanlığı'na tayin edildi. Şakir Bey bu sırada İstanbul'da bulunmaktaydı. Kendisine ızdırap verecek olan bu göreve gitmemeye karar verdi. Bu sırada İstanbul İngiliz, Fransız ve İtalyan müttefikler tarafından işgal edilmişti.⁷ Beyoğlu caddesinde her yer Yunan bayraklarıyla donanmış, sokaklarda yerli Rumlar büyük taşkınlıklar yapmaktaydı. Bu durumu gören Şakir Bey büyük bir üzüntü duymuş ve Harbiye Nezareti'nde vazifeli olduğu halde vazifesine gitmemiştir. Görevini ihmali üzerinden üç gün geçtikten sonra kapısına gelen zaptiye çavuşu kendisini Harbiye nezaretine davet etti.⁸ Harbiye nezaretine sivil elbiseler ile giden Şakir Bey İnzibat Amiri tarafından cezalandırıldı ve Bekir Ağa bölüğüne hapsedildi. Divan-ı Harp'te yargılandıktan sonra serbest bırakıldı.⁹ Bu süreçte Şakir Bey İstihkâm Mektebi'nde okuduğu müddete ait devlet masrafını ödeyerek muvazzaf zabıtlıkten ayrıldı ve yedek subay oldu. Bu suretle Antalya'daki İstihkâm Taburu Birinci Bölük Kumandanlığı'na gitme emir ve işlemini iptal ettirdi.¹⁰ Bu dönemde Mustafa Kemal Paşa İstanbul'da bulunmaktaydı. Şakir Bey bu dönemde Mustafa Kemal Paşa ile yakın temasta bulunan Behiç Bey¹¹ ile görüşerek kendisine Anadolu'ya silah kaçırmak için kurulan

⁵ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3920, 24.04.1970, s. 2.

⁶ İtalyanlar 28 Mart 1919 günü Antalya'yı işgal etmişlerdir. Milli Mücadeledeki İtalyan İşgalleri hakkında geniş bilgi için bkz; Mevlüt Çelebi, "Milli Mücadele'de İtalyan İşgalleri", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, S. 9, Ankara 1993.

⁷ İstanbul İtilaf Devletleri tarafından 16 Mart 1920 tarihinde resmen işgal edildi. İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u işgali ve işgal yönetimi hakkında geniş bilgi için bkz; Abdurrahman Bozkurt, İtilaf Devletlerinin İstanbul'da İşgal Yönetimi, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2014.

⁸ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3921, 24.04.1970, s. 1.

⁹ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3921, 24.04.1970, s. 2.

¹⁰ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3922, 27.04.1970, s. 1.

¹¹ Behiç (Erkin) Bey ile Mustafa Kemal Atatürk'ün yakınlığı ilk olarak Mustafa Kemal Bey'in 1907 yılında Kolağası rütbesiyle Şam'da bulunan beşinci Ordudan üçüncü Ordu Erkan-ı Harbiyesine atanmasıyla başlamıştır. Selanik'te Nuri Conker, Behiç Bey ve Mustafa Kemal Bey aynı sokakta oturmuşlar, kısa zamanda samimi dost olmuşlardır. Behiç Beyin Milli Mücadele yıllarında ve sonrasında Atatürk ile teması devam etmiştir. Behiç Bey 14 Ocak 1926 ile 15 Ekim 1928 tarihleri arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde II. ve III. Dönem milletvekili olarak görev yapmıştır. Cumhuriyetimizin ilk Bayındırlık Bakanlarından biri olan Behiç Erkin, mecliste görev aldığı sürece, ülkenin kalkınmasındaki önemli faktörlerden olan nafia ve ulaştırma işlerinde başta demiryolu olmak üzere Umuru Nafia Programı ve İzmir İktisat Kongresinde belirlenen ilkeler dâhilinde ülkeyi demir ağlarla

hususî teşkilatlara¹² katılmak istediğini belirtti. Bu isteği kabul edildi ve derhal çalışmalara dahil oldu. Şakir Bey bu dönemde İstanbul'da yaptıklarını hatıratında şöyle dile getirmekteydi:

örmeyi hedeflemiş ve bu doğrultuda çalışmalarını başarıyla yerine getirmiştir. Budapeşte'deki 11 yıllık elçilik görevinden sonra Fransa'da, Vichy'de Büyükelçilik görevi süresince birçok Yahudi Türk vatandaşını Nazi işgali altındaki topraklardan, Türkiye'ye, özgürlüğe gönderen Behiç Erkin 11 Kasım 1961'de İstanbul'da vefat etmiştir. (Levent Birsın, Behiç Erkin (Hayatı ve Siyasi Faaliyetleri), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2012).

¹² Şakir Bey'in hatıratında hususî teşkilat olarak ifade ettiği teşkilat aslında hatıratında bahsettiği ve ilişkide olduğu Yenibahçeli Şükrü Bey ve Galatalı Şevket Bey göz önüne alındığında Karakol Cemiyeti olması muhtemeldir. Ancak Şakir Bey gizli cemiyetin ismini vermemiştir. Karakol Cemiyeti, 1918 yılının Ekim ayının son günlerinde İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yerine geçmek ve onun vazifelerini benimsemek ve yerine getirmek gayesiyle İttihat ve Terakki erkanından Enver ve Talat Paşaların emir ve tensipleriyle Kurmay Albay Kara Vasif ve İlaşe Nazırı Kara Kemal Beyler tarafından kendi isimlerinin baş harfleri kullanılarak kurulmuştur. Karakol Cemiyeti'nin kuruluş amacı, Mütareke'den sonra dağılmış ve korunmasız kalmış olan İttihatçıları bir araya toplayarak, özellikle Ermeni Tehciri davasına karşı korumaktır. Karakol grubu, İttihat ve Terakki'nin ilk yıllarında yaptığı gibi hücreler şeklinde örgütlenmiştir. Üçer kişilik hücreler halinde düzenlenen yapıda yer alan binlerce kişi birbirinin örgütte olduğunu üçer kişilik gruplar dışında bilmezlerdi. Karakol grubunun tabanını eski İttihatçılar, mahallelerdeki çeteler, hamallar ve tekkeler oluşturmaktaydı. (Bülent Çukurova, Kurtuluş Savaşı'nda İstanbul Gizli Grupları, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi S. 2, Ankara 1986, s. 363). Karakol Cemiyeti üyeleri Mustafa Kemal Paşa ile hem İstanbul'da iken önemli görüşmeler yapmışlar hem de Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya geçip Millî Mücadele hareketini başlatmasıyla önemli çalışmalara imza atmışlardır. Fakat Mustafa Kemal Paşa çizmiş olduğu istikamette giderken, Karakol bünyesinde toplanan İttihatçılar da önce işgalden kurtulma ve daha sonra tekrar iktidarlarını tesis etme yaklaşımıyla hareket etmişlerdir. Mustafa Kemal Paşa bu gücün farkındadır. Karakolcuların, Enver ve Talat Paşalara gönülden bağlı olduklarını da iyi bilmektedir. Liderleri yurtdışına çıkmış İttihatçılar ise Mustafa Kemal Paşa'nın liderliği noktasında hemfikirdirler. Fakat Mustafa Kemal Paşa, Karakolcuların Millî Mücadele hareketini yönlendirici faaliyetleriyle karşılaşınca, duruma müdahalelerde bulunmuş ve Karakol Cemiyeti üyeleri ile zaman zaman tartışmalar yaşamıştır. Karakol Cemiyeti, Millî Mücadele'nin ihtiyacı olan nitelikli insan unsurunu İstanbul'dan Anadolu'ya kaçırmıştır. İstanbul ve çevresindeki Osmanlı silah ve cephanesini depolarını baskınlarla boşaltmış ve nakliye teşkilatları vasıtasıyla yine Anadolu'ya nakletmiştir. Karakol Cemiyeti, İstanbul'a yerleşen İtilafçı işgalcilere ve onların korumasındaki azınlık çetelerine karşı Müslüman ahalini korumuştur. Mustafa Kemal Paşa'nın ihtiyacı olan tüm bilgileri ve raporları süratle Anadolu'ya göndermiştir. Başta İstanbul ahalisi olmak üzere, işgalcilere karşı yoğun propaganda faaliyetlerini organize etmiş, özellikle 15 Mayıs 1919'daki İzmir'in işgali sonrasında Türk ahalini işgallere karşı direnç gösterecek bir kıvama getirmiştir. İstanbul ile Ankara arasında güvenli bir haberleşme hattı ve karayolu ağı kurmuştur. Millî Mücadele davasının başarıya ulaşması için ciddi faaliyetlerde bulunan Karakol Cemiyeti, 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgaliyle sarsılmış, lider kadrosu tutuklanmış ve İngiliz istihbaratının çalışmaları sonucunda çoğu hücresi deşifre olmuştur. Grubun ihyası için yeniden yapılanma çalışmalarına girişilse de bundan istenilen sonuç elde edilememiştir. Sonunda Ankara'nın isteği üzerine, yine Ankara'nın kontrolünde olacak yeni yeraltı gruplarının oluşmasıyla

“İstanbul’da birbirimizi tanımadığımız halde, müteyakkız davranmaları icabı birçok arkadaşla, - hatta çalışmalar esnasında kim olduğumuzu sormadan- sır tutma, komitacılık kaideleri olarak gece gündüz her tür tehlikeleri göze alarak tanışıp, dostluk kurduğumuz Fransız-İtalyan ve İngiliz memur askerlerinden dostluklar tesisi ve kısmen de para ödeyerek, galip orduların muhtelif şekil ve suretlerle ellerine geçirdikleri, Türk ordusunda kullanılan piyade tüfekleri ve cephanelerini alıp, muhtelif yol ve vasıtalarla, takalarla İnebolu’ya ve karadan Anadolu’ya kaçırdık.”

İstanbul’da bu vatan görevini sürdüren Şakir Bey bir müddet sonra, Enver Paşa Harbiye Nazırı ve başkumandan iken, onun ikinci yaveri olan Yenibahçeli Şükrü Bey’den¹³ savaş zamanında süvari yüzbaşısı olarak görev yapan Salim Bey vasıtası ile Ankara’ya gitmesi için davet aldı.¹⁴

Şakir Yorulmaz Bey Ankara’da.

Yenibahçeli Şükrü Bey’den aldığı davet üzerine Şakir Bey iki gün sonra Anadolu’ya geçerek Milli Mücadeleye katıldı. Bu esnada Yunanlar Bursa’yı işgal etmekteydiler. Şakir Bey Yenibahçeli Şükrü Bey ile çalışmalara başladıktan birkaç gün sonra Milli Mücadele Orduları Erkan-ı Harbiye Reisi olan İsmet Bey’den bir vazife aldı. Bu vazife Milli Mücadele başında Buhara’da bulunan Enver Paşa’nın, Tiflis’te bulunan Cemal Paşa’nın ve Kafkasya’da bulunan Enver Paşa’nın kardeşi Nuri Paşa’nın

birlikte Karakol’un tüm bilgi birikimi, tecrübesi ve insan unsuru Ankara’nın kontrolündeki gizli yeraltı gruplarına devredilecektir. Karakol Cemiyeti bu şekilde Milli Mücadele tarihi içerisindeki anlamlı yerini almıştır. (Mehmet Akif Bal, “Milli Mücadele’nin Gizli Teşkilatı Karakol Cemiyeti (1918-1920)”, Türk Dünyası Araştırmaları, C. 130, S. 256, Ocak-Şubat 2022, s. 143)

¹³ Yeni Bahçeli Şükrü (Ahmet Şükrü Oğuz),1881 yılında İstanbul’da doğdu. Harp Okulu’nu bitirdikten sonra tayin edildiği Makedonya’da İttihat ve Terakki Partisi’nde aktif olarak görev aldı. Askerlik hayatında bulunmuş olduğu görevler: Piyade Binbaşısı - Bölük Komutanı, İstanbul Piyade Atış Okulu Öğretmeni, İstanbul Merkez Kumandanlığı Askeri İnzibat Subayı, Harbiye Nezâret Yaveri, Tabur Komutanı, Mebusan Meclisi Muhafız Tabur Komutanı, Hücum Taburu Kurucusu ve Genel Karargâh Hücum Şubesi Başkanı, İstanbul ve Havalisi Kuvâ-yı Milliye Komutanı, Kocaeli 11. ve 38. Alay Komutanı, Konya 4. Depo Alay Komutanı. Birinci Dünya Savaşı’nda Sarıkamış, Çanakkale-Anafartalar cephelelerinde savaştı. Özellikle Milli Mücadele yıllarında İstanbul’da kurulan Karakol Cemiyeti’nde aktif rol oynadı ve Ankara’ya silah ve mühimmat kaçırılmasında önemli görevler ifa etti. T.B.M.M.’nin ilk dönemine İstanbul Milletvekili olarak katıldı (1920-1923). Meclis’te Milli Müdafaa Komisyonu üyeliği yaptı.1926’da Atatürk’e karşı düzenlenen İzmir Suikast davasında idamla yargılandı. Kendisi beraat etti, ancak kardeşi Nail ile en yakın arkadaşı Kara Vasif idam edildi. Şükrü Bey bundan sonra bir daha siyaset ile ilgilenmedi. 24 Mart 1953’te İstanbul’da vefat etti. Kırmızı-Yeşil Şeritli İstiklâl Madalyası sahibidir. (T.B.M.M. Albümü (1920-2010), TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010.) Ayrıca Karakol Cemiyeti’ndeki çalışmaları için bkz. (Mehmet Akif Bal, “Milli Mücadele’nin Gizli Teşkilatı Karakol Cemiyeti (1918-1920)”, Türk Dünyası Araştırmaları, C. 130, S. 256, Ocak-Şubat 2022.)

¹⁴ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3922, 27.04.1970, s. 2.

Anadolu'ya yardım için kurdukları Yeşil Ordu¹⁵ ile Ankara arasında iletişimi sağlamaktı. Bu görev için Yenibahçeli Şükrü Bey, Süvari Yüzbaşısı Salim Bey¹⁶ ve Şakir Yorulmaz seçilmişlerdi. Şükrü Bey İsmet Paşa'dan gerekli talimatları aldı. Bir hafta kadar beklemesine rağmen Kafkasya'ya hareket emri kendisine iletilmedi.¹⁷ Şakir Bey hatıratında bu görevden alınmalarının sebebini beraber hareket edecekleri arkadaşlarının ve kendisinin Ankara Hükümeti tarafından Enver Paşa'ya çok yakın buldukları olduğunu ifade etmektedir.

Şakir Bey bu görevden azledildikten sonra, o dönemde Anadolu'da İstanbul Hükümeti tarafından teşvik edilen ve Anadolu Milli Hareketi'ni baltalamak için kurulan hilafet ordusuna karşı Çerkez Ethem'in¹⁸ birliklerine katıldı. Ancak Şakir

¹⁵ Yeşil Ordu aslında Rusya'da özellikle Kafkas Müslümanları tarafından kurularak Bolşevik Kızıl ordu ile birlikte General Denik'in komutasındaki Beyaz Ruslara karşı çarpışan Müslüman birliklerin adı idi. Bu ordu 1920'li yıllarda efsane halini almış ve Anadolu gazeteleri tarafından, Yeşil Ordu'nun Türkiye'nin doğu sınırlarını aşarak Erzurum'a geleceği ve Anadolu hareketine destek vereceği yazılmaktaydı. Ayrıca Enver Paşa komutasında olacak bu ordunun İngilizlere karşı savaşarak, bütün İslam dünyasını Batı emperyalizminin tutsaklığından kurtaracağı propagandası da yapılmaktaydı (Yeşil Ordu ve Yeşil Ordu Cemiyeti hakkında geniş bilgi için bkz; Ahmet Altıntaş, Milli Mücadele'de Yeşil Ordu Cemiyeti ve Siyasi Kökenleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1995).

¹⁶Salim Kurtoğlu, Milli Mücadele yıllarında Yörük Selim ismi ile bilinmektedir. Fransızların Güneydoğu Anadolu bölgesinde işgallere başlamaları üzerine 13 Ekim 1919 günü Maraş ve Antep Kuva-yı Milliye Komutanlığına atanan Kılıç Ali Paşa ile birlikte bölgeye gelerek hizmetine devam etmiştir. (Ramazan Erhan Güllü, Millî Mücadele'de Güney Cephesinde Kılıç Ali Bey'in Faaliyetleri, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 16, s.12 Gaziantep 2017, s. 493, ss. 490-507.)

¹⁷ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3923, 28.04.1970, s. 1.

¹⁸ Çerkez Ethem Kafkasya'nın Adigey bölgesinden göç ederek Bandırma dolaylarına yerleşmiş, Çerkez boylarının Şapşıhoymağından Pşav ailesine mensup Emreköylü Ali Bey'in oğludur. Ali Bey çiftçilik ve değirmencilik yaparak hayatını kazanıyordu. Ali Bey'in en küçük oğlu Çerkez Ethem 1886 yılında Emreköy'de doğdu. Çerkez Ethem'in dört ağabeyi vardı. Ağabeylerinin dördü de subaydı. En büyük ağabeyleri İlyas ve Nuri şehit olmuştu. Diğer iki ağabeyi Reşit ve Tevfik Bey'di. Çerkez Ethem 1905'te 19 yaşına gelince İstanbul'a gitti. Talimhanelerde staj gördükten sonra tezkeresini başçavuş olarak aldı. Daha sonra Balkan Savaşı sırasında girdiği Bakırköy Süvari Küçük Zabıt Mektebi'nden mezun oldu. Çerkez Ethem mezun olduktan sonra Çürüksulu Mahmut Paşa kolordusunun karargâh muhafız bölümünde görev yaptı. Bulgarlarla yapılan çete savaşlarına katıldı. Eşref Sencer Kuşçubaşı'nın başkanı olduğu Teşkilat-ı Mahsusa saflarında gerillacılığın gerektirdiği eğitimi gördü. I. Dünya Savaşı'nın ilk yıllarında Irak'ta, İran hududunda 8-10 arkadaşıyla Rauf Bey'in kuvvetlerine gönüllü olarak katıldı. Burada yerlilerden jandarma teşkili ve ulaştırma hatlarının teminine memur edildi. İran'ın Kürt aşiretleriyle olan çarpışmalarda yararlılığı görüldü. Daha sonra esasen bağlı bulunduğu Teşkilat-ı Mahsusa'ya katılmak üzere İstanbul'a döndü. Çerkez Ethem Batı Trakya'da Kuşçubaşı Eşref'le beraber, Teşkilat-ı Mahsusa çatısı altında, Bulgarlara karşı çete savaşları verdi. Çerkez Ethem Mondros Ateşkesi imzalandıktan sonra baba ocağı olan Bandırma'ya döndü. Bir süre Bandırma civarında çetecilik yaptı. İzmir'in işgali üzerine Salihli bölgesine giderek ağabeyleri Reşit ve Tevfik Bey'le beraber

Bey'in gizli bir görevi daha bulunmaktaydı. Şakir Bey bu görevi hatıratında şöyle dile getirir:

“Çerkez Ethem'in kumandanı olduğu Kuvayı Seyyare'nin Yozgat'a hareketinden iki gün evvel arkadaşım Binbaşı Yenibahçeli Şükrü Bey bana: 'Şakir sana yeni bir vazife veriliyor, mühimdir, bunu kabul etmeni rica ediyoruz,' dedi. Vazifenin ne olduğunu sordum, cevap olarak:

'Yozgat ve Çorum'da isyanları bastırmak üzere, Çerkez Ethem Bey Kuva-yı Seyyare Umum Kumandanlığı maiyetine bir Fen zabiti müşavir verilmesi kararlaştırılmış, seni verecekler, ve bu arada sana, gizli bir şifre verilecek, hareket esnasında, mühim göreceğiniz her huşu ve hareketi şifre ile güntü gününe Ankara'ya bize bildireceksin,' dediler. Ben hiç tereddüt etmeden memleket vazifesidir, kabul ediyorum dedim.”¹⁹

Şakir Bey bu gizli görevle Çerkez Ethem'in Kuva-yı Seyyare birliğine katıldı ve onlarla birlikte Yozgat'a yola çıktı.²⁰ Yozgat'ta Çapanoğlu ayaklanmasının²¹

Kuva-yı Seyyare'yi kurarak Yunanlara karşı mücadele etti. Ahmet Anzavur ve Düzce isyanlarının bastırılmasında büyük rol oynadı. Daha sonra Ankara'yı zor durumda bırakan Yozgat İsyanı'na müdahale etti. Yozgat İsyanı sırasında girdiği Yeşil Ordu Cemiyeti ve ağabeylerinin etkisiyle asi tavırlar takındı. Demirci Muharebesi ile Yunanlara karşı zafer kazandı. Gediz Taarruzu'nun yapılmasında büyük rol oynadı. Gediz Muharebesi'nin kaybedilmesiyle, Kuva-yı Seyyare ve düzenli ordu birliklerinin arası açıldı. Bu taarruz sonrası bazı radikal değişiklikler yapıldı. Batı Cephesi Komutanlığı'nda yaşanan komuta değişikliğiyle Ali Fuat Paşa Moskova Büyükelçiliği'ne atandı. İsmet Bey Batı Cephesi Komutanı, Refet Bey ise Güney Cephesi Komutanı oldu. Çerkez Ethem ve kardeşleri İsmet Bey'in komutanlığını hazmetmede sıkıntı yaşadı. Düzenli ordunun kurulmasına muhalefet etti. Cephelerin yeniden düzenlenmesiyle Batı Cephesi Komutanı olan İsmet Bey'in emirlerini dinlemeyerek Ankara Hükümeti'ne karşı isyan etti. Kuva-yı Seyyare üzerine yapılan harekât sonucu Yunanlarla anlaşma yaparak Yunan tarafına sığındı (Çerkez Ethem ve Kuva-yı Seyyare hakkında geniş bilgi için bkz. Zübeyir Uzun, Milli Mücadele'de Çerkez Ethem ve Kuva-yı Seyyare'nin Faaliyetleri (1919-1920), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2008).

¹⁹ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3923, 28.04.1970, s. 2.

²⁰ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3924, 29.04.1970, s. 1.

²¹ Birinci Dünya Savaşı sonrasında imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra İtilaf Devletleri çeşitli bahanelerle Osmanlı coğrafyasında işgal hareketlerine başladılar. İşgallerin başlamasıyla birlikte Anadolu'da ve Trakya'da bölgesel kurtuluşu hedefleyen Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kuruldu. Bu cemiyetlerle birlikte yerel halk silahlanarak Kuvayı Milliye Teşkilatının kurulması için ilk adımlarını atmaya başladı. Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde birleştirilen bu milli yapılar daha sonra yurdu düşman işgalinden kurtarmak için tek vücut halinde mücadeleye başladılar. Bu süreçte İtilaf Devletleri ile işbirliği içinde olan İstanbul Hükümeti Anadolu'da otoritesini kaybetmemek ve Ankara Hükümeti'nin mücadelesini engellemek ve onu ortadan kaldırmak için Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde isyan hareketleri başlattı. Bolu, Düzce, Hendek, Adapazarı, Yozgat, Urfa, Konya gibi yerlerde ortaya çıkan isyanlar Ankara Hükümeti'ni (Büyük Millet Meclisi) zor durumda bıraktı. Bu ayaklanmalardan biri olan Yozgat (Çapanoğulları) ayaklanması da (15 Mayıs-17 Ağustos 1920) Çerkez Ethem'in bulunduğu Kuvayı Seyyare güçleri tarafından bastırıldı. (Yozgat

bastırılmasında görev alan Şakir Bey daha sonra Kuva-yı Seyyare kumandanlığı emri ile kurulan ve isyancıları cezalandırmakla görevlendirilen Divan-ı Harp'te savcı olarak görev aldı ve suçsuz olduklarına inandığı birçok kişinin idamını önledi. Bu görevin yanında isyancıların Yozgat Ziraat Bankası'nı yağma ederek aldıkları yirmi bin altın ve bir hayli kağıt paranın bulunması için yakın arkadaşı Yüzbaşı İzmirli Ethem Bey ile birlikte görevlendirildi. Bu paraları yağmacıların üzerlerinde ve evlerinde bulduktan sonra Ethem Bey'in ağabeyi olan ve Erkan-ı Harp yüzbaşısı görevinde bulunan Tefvik Bey'e teslim ettiler.²² Daha sonra Yozgat'ta isyan bastırılıp Çorum'a hareketten önce Tefvik Bey ile görüşen Şakir Bey, kendisine verilen paraların bir merasimle Ziraat Bankası'na iade edilmesi gerektiğini Tefvik Bey'e ifade etti. Böylece isyan bastırılan yerlerde hükümetin kudreti ve kuvvetinin, asayişin tesis olduğunun gösterilmesini istiyordu.²³ Tefvik Bey'in bu isteğe cevabı Şakir Bey'in hatıratına şöyle yansımıştır:

“Tefvik Bey bana Divan-ı Harp idamları hakkında Ethem Bey ile görüşüp birçok zavallıyı idamdan kurtardığımdan kızgın olduğu için bu banka işini de açınca, evvela yüzü kırmızı ve kızgın olarak sonra yüksek sesle ve bağırırıcasına, ‘Sen haddinden büyük işlere karışma, çizmeden çok yukarı çıkıyorsun’ diye söylendi. Ben cevap vermek isterdim. İzmirli Ethem Bey²⁴, bana belli olur şekilde baş ve elleriyle işaret ederek cevap vermemei önledi. Esasen cevap vermemekliğim icap ediyordu.”²⁵

Şakir Bey bu olay üzerine yaşananları ve şahit olduklarını aldığı emir gereğince şifreleyerek Ankara'ya göndermek üzere telgrafhaneye gitti. Postane memurlarının akşam yemeğinde olmasından dolayı daha sonra gönderilmek üzere yazdıklarını telgrafhaneye bıraktı. Kısa bir süre sonra telgrafhaneye gelen Tefvik Bey bu şifreleri

Çapanoğlu ayaklanması hakkında geniş bilgi için bkz. Ahmet Oğuz, “Yozgat Çapanoğlu İsyanı Hakkında Bir Değerlendirme”, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, C.11, S.4, Nevşehir 2021)

²² Yeni İnan Gazetesi, sayı 3924, 29.04.1970, s. 1.

²³ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3925, 29.04.1970, s. 2.

²⁴ Kesin olmamakla birlikte bu kişinin Ethem İzmirli olması çok yüksek bir olasılıktır. “Küçük Ethem” yahut “Şişman Ethem” diye tanınan Ethem İzmirli, 1906 yılında Harbiye'den mezun olmuştur. Ege'de Milli Mücadele'ye ilk katılanlar arasındadır. Yunanlıların Akhisar ve Bergama'yı işgal etmesi üzerine Albay Kazım (Özalp) Bey, onu bölgede Kuva-yı Milliye'yi kurmakla görevlendirmiştir. Küçük Ethem, Akhisar'da Kuva-yı Milliye'yi kurmuş ve Akhisar Alay komutanlığı görevini üstlenmiştir. Küçük Ethem, 16-25 Ağustos 1919 tarihleri arasında düzenlenen Alaşehir Kongresi'ne katılmıştır. Küçük Ethem'in Sivas Kongresi'ne katılmak için Sındırgı delegesi olarak seçildiği ve Sivas Kongresi çalışmalarına katıldığı kaynaklarda belirtilmişse de Sivas Kongresi tutanaklarında adı geçmemektedir. Küçük Ethem, düzenli ordu kurulmasında ortaya çıkan, Ankara ile Çerkez Ethem arasında anlaşmazlık sırasında Çerkez Ethemle birlikte hareket etmiş ve Yunanlılar tarafına geçmiştir. Bu yüzden, Milli Mücadele'den sonra yayınlanan Yüzellikler Listesi'nin altmış ikinci sırasında yer almıştır. (Nurettin Gülmez, Bünyamin As, “İhanet İle Vatanseverlik Arasında Bir Asker: Küçük Ethem”, Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, C. 9, S. 3, 2022, s. 864).

²⁵ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3926, 30.05.1970, s. 1.

buldu.²⁶ Şakir Bey şifrelerin Tevfik Bey'in eline geçmesi üzerine kendisine verilen gizli görevin ifşasından ve hayatının tehlikeye düşmesinden dolayı Ankara'ya döndü. Ankara'da durumu Yenibahçeli Şükrü Bey'e ifade eden Şakir Bey, ertesi gün İstanbul'un hususi kuryesi ile Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde²⁷

²⁶ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3926, 30.05.1970, s. 2.

²⁷ 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi'nden sonra İttihat ve Terakki Partisi'nin önde gelen liderleri ve özellikle Osmanlı Devleti'nde Dahiliye Nazırlığı ve Sadrazamlık görevlerinde bulunmuş Talat Paşa'nın önerisiyle Trakya'nın işgal tehlikesine karşı mücadele etmek için bir teşkilat kurulmasına karar verildi. Bu teşkilat ilk olarak İstanbul'da Edirne Mebusu Faik (Kaltakkıran), Edirne Belediye Reisi Şevket (Dağdeviren), Avukat Şeref (Aykut) Bey ve Tüccar Kasım (Yolageldili) Efendilerin öncülüğünde, İstanbul'da Küçük Kınacıyan Handaki Kasım Efendi'nin yazıhanesinde 2 Kasım 1918 tarihinde "Trakya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" adı altında kuruldu. Cemiyetin adı daha sonra Avukat Şeref Bey'in teklifiyle "Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" olarak değiştirildi. Kurulan cemiyetin Edirne valiliğine verdiği beyannamede ise cemiyetin ismi "Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Heyet-i Osmaniyesi" olarak yer almıştır. Cemiyetin yayın organı olduğunu alt başlığınan anladığımız Trakya Paşaeli gazetesinin ilk sayısı da 2 Aralık 1918 tarihinde yayınlandı. (Zekâi Güner, Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri (1 Aralık 1918-13 Mayıs 1920), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1998, s.13). Trakya Paşaeli gazetesinin ilk nüshasında cemiyet amacını; "Cemiyet-i Akvam nazariyesinin müessesesi olan Wilson prensiplerine riayetle memleketin hak ve hâkimiyeti ve tamamîyetini kanun-u dairesinde müdafaaya istihşaldir." olarak belirtmiştir. Bu nizamnameye göre, cemiyetin faaliyet alanı kurulduğu ilk dönemlerde, Trakya'nın ırk, kültür, ekonomi ve tarih bakımından Türklere ait olduğunu ilmi ve tarihi vesikalarla ispat etmek ve Trakya'daki Türk hâkimiyetinin Wilson prensiplerine göre korunmasını ve devamını istemek ve iddia etmek ile sınırlıydı. Cemiyet kurulduktan kısa bir süre içinde sadece Edirne merkezinde değil Edirne'ye bağlı sancak kaza ve nahiyelerde de örgütlendi. Edirne dışında Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Ömerbey Nahiyesi, Maksudeli Nahiyesi, Kavaklı, Kırkkilise (Kırklareli), Lüleburgaz, Babaeski, Vize, Pınarhisar, Demir Köprü, Gelibolu, Şarköy, Mürefte, Evreşe, İpsala, Malkara, Keşan, Tekfurdağı (Tekirdağ), Çorlu, Muratlı, Çerkezköy, Saray, Adapazarı, Bundan başka İstanbul, Gümülcine, Dedeoğlu, Kırcaali, Dimetoka, Orta Köy'de şubeler açarak teşkilatlanan cemiyet Trakya'nın tümünü temsil eder hale geldi. Trakya'da sağlamış olduğu bu güç sayesinde cemiyet idare heyeti 22 Ocak 1919'da İstanbul'da Doğu Trakya'nın Yunan askerlerinden arındırılması için bir toplantı düzenledi. Trakyalılar işgallere karşı nüfus istatistikleriyle Trakya'nın büyük bir kısmının Türk-Müslüman olduğunu rakamlarla ispatlama çabalarıyla İtilaf Devletleri nezdinde kamuoyu oluşturmaya, işgallerin haksızlığını ortaya koymaya çalışmaktaydı. Cemiyet, Doğu ve Batı Trakya'daki Müslüman-Türk halkına yönelik Yunan baskı ve zulümlerini kamuoyuna duyurabilmek için belgeler, grafikler ve haritalar hazırlayarak bunları yerli ve yabancı gazetelere dağıttı ve Trakya-Paşaeli gazetesinde ve İstanbul'da Milli Mücadele taraftarı Türk gazetelerinde yayınlattı. (Özgür Mert, İşgalden Kurtuluşa Doğu Trakya, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi S. 58, Bahar 2016, s.130-131) Basın yoluyla direnişin yeterli olmadığını gören Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri Trakya'nın işgallere karşı direnmesini örgütlemek amacıyla 10 Temmuz 1919 tarihinde Trakya Kongresini, 16-18 Ekim 1919 tarihinde I. Edirne Kongresini, 15 Ocak 1920 tarihinde II. Edirne Kongresini, 31 Mart-2 Nisan 1920 tarihinde Lüleburgaz Kongresini, 9-13 Mayıs 1920 tarihinde III. Edirne kongresini topladı. Bu kongrelerden 31 Mart-2 Nisan tarihleri arasında gerçekleştirilen II. Edirne Kongresinde "Müdafaa-i Hukuk Heyeti Muvakkatesi" adı altında bir merkez

vazifeli Edirneli Ekrem Bey'e bir mektup yazıp Ankara'daki arkadaşlarında izniyle Trakya'da çalışmak üzere İstanbul'a gelmek istediğini belirtti. Kısa bir süre sonra Ekrem Bey, Şakir Bey'e yazdığı mektubunda kendisinin derhal İstanbul'a gelerek Beyazıt Soğanlı mahallesindeki evinde buluşmasını istedi.²⁸

Şakir Yorulmaz Bey'in İstanbul'daki İstihbarat Görevi

Şakir Bey'in İstanbul'da Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ndeki ilk görevi Trakya'ya geçecek olan milis birliklerinin oluşturulması ve Trakya'ya güvenli bir şekilde gönderilmesi konusunda çalışmalar yapmaktı. Trakya'da Milli Mücadele'ye katılan çetelerin Midye ve İğneada civarlarındaki bazı baskınlarından sonra, Trakya'yı işgal eden Yunanlar daha sıkı tedbirler almışlardı. Bu durumda Şakir Bey'in de dahil olduğu Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde çalışmalar daha tertipli ve gizli yürütülmeye karar verildi.²⁹ Bu çetelerin Trakya'ya geçişi İngilizleri de kızdırmış ve onlarda İstanbul'da tedbirlerini sertleştirmişlerdi. İngilizlerin bu takibi karşısında İstanbul hükümetinde görevli olan ancak Milli Mücadeleyi destekleyen bazı asker ve bürokratlar, Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin faaliyetlerine yardımcı olmaktadır. Bunlardan birisi olan Dahiliye Nazırı Ali Rıza Paşa'nın yaveri Pertev Bey, İngilizlerin, İstanbul'da Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyelerini ve milis kuvvetlerinin oluşturulmasında ve gönderilmesinde görev alan herkesi çok sıkı takip ettiklerini Şakir Yorulmaz'a bildirdi.

Şakir Bey, Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ndeki çalışmalarına devam ettiği sırada Milli Mücadeleyi destekleyen ve Galatasaray'da inzibat yüzbaşısı olarak görev yapan Şevket Bey ile bir görüşme yaptı. Şevket Bey, Şakir Bey'e Moris adında bir gayrimüslim arkadaşının birkaç gün önce kendisini ziyaret ettiğini ve İngiliz istihbaratının Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti hakkında bir soruşturma yaptığını, bu soruşturmanın neticelenmesi için Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin çalışmalarını bilen ve kendilerine bu konuda yardım edebilecek birini aradıklarını belirtti. Şevket Bey bunu fırsat olarak görmüş ve bu talebi Milli

kurulmasına karar verilerek silahlı müfrezeler oluşturuldu. (Tevfik Bıyıklıoğlu, Trakya'da Milli Mücadele, TTK Yayınları, Ankara 1992, s.201). Silahlı direniş örgütlerinin kurulma kararı Lüleburgaz ve III. Edirne kongrelerinde onaylandı.(Edip Başer, Mütarekeden Sonra İstanbul Hükümetleri ve Trakya Politikaları, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2009, s.46). Kurulan silahlı müfrezelere verilen görev mümkün olduğu kadar, Yunan silahlı kuvvetlerini Anadolu dışında tespit ve meşgul etmekte. Milli misak sınırlarımız içinde bulunan Doğu Trakya'nın, muntazam bir teşkilat altında teslim alınabilmesine hizmet edecek birlik ağı vücuda getirmek, Doğu Trakya'nın er geç anavatana katılacağını inancını yaymak, karakteri sağlam, kendilerini büyük bir gayeye adanmış ve bunun bilinci içinde bulunanların çeteler oluşturmak, olumsuz propagandalara karşı etkin karşı propaganda yaparak Trakya halkının moralini yükseltmek.(Nazif Karaçam, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda Trakya, İstanbul 1984, s. 103.

²⁸ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3927, 05.05.1970, s. 2.

²⁹ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3928, 06.05.1970, s. 2.

Mücadele lehine karşı bir istihbarat olarak kullanmayı düşünmüştü.³⁰ Şakir Yorulmaz Bey bu teklifi Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Şakir Kesebir Bey'e Kınacıyan Han'da açmış ve ikisi bunun her ne kadar tehlikeli bir görev olsa da yararlanılması gereken bir fırsat olduğuna karar vermişlerdi.³¹ Bundan sonra Şakir Yorulmaz sırasıyla İstanbul'daki İngiliz istihbaratından Binbaşı Heyge,³² General Cornwooll³³ ve Ermeni asıllı olan Yüzbaşı Çavuşyan ile görüşmelerde bulundu.³⁴ İngiliz istihbarat görevlileri Şakir Yorulmaz'dan Ankara Hükümeti ve Milli Mücadele hakkında kendilerine bilgi toplaması için Ankara'ya bir yolculuk yapmasını istediler. Şakir Bey'den İngiliz istihbaratının istedikleri şunlardı:

“Vazife olarak:

1-Ankara'da Ankara Hükümeti'nin yardımlarının şekil ve tarzı. Silah yardımlarının nerelerden ve hangi yol ve limanlardan geldiği.

2- Gelen silah ve mühimmatın neler olduğu. Mühimmatın miktarları, cinsleri, tamamen Rus silah ve mühimmatı olup olmadığı ve başka memleket silahlarının da bulunup bulunmadığı.

3-Ankara'nın Ruslardan ve başka memleketlerden daha ne gibi ve ne yolda yardım aldıkları.”³⁵

Şakir Yorulmaz Bey bu görevi aldığıında Bakırköy civarında Hüseyin Bey'in Haznedar'daki çiftliğinde yirmi iki gün saklanmış ve bu süre içerisinde Ankara hakkındaki sahte raporunu hazırlamış ve Trakya'ya gidecek olan milis kuvvetlerinin işleriyle ilgilenmişti. Çiftlikte kaldığı yirmi dördüncü gün İngiliz istihbarat görevlilerine İstanbul'a geldiğini ve raporunu sunmak istediğini belirtti. Şakir Bey'in sahte raporu şu şekilde idi:

“1-Ankara'ya silah ve mühimmat yardımlarının, yardım motorlarının İnebolu-Samsun limanlarına getirilmeleri şekil ve sureti ile yani deniz yoluyla yapıldığını, sık sık bu limanlara gelen motor ve takaların geceleri gelerek silah ve askeri malzeme getirdiklerini, bilhassa bir gece İnebolu'ya iki motorun silah-mühimmat boşalttığını bizzat gördüğümü, bunu da bahane ile İnebolu'ya giderek iki gün kalmak suretiyle sağladığımı ve bir hayli malumat topladığımı, İnebolu'da bir kısım yardımların ayrıca karayoluyla Hopa ve Trabzon taraflarından dahi geldiğini katıyetle öğrendim.

2-Gelen silahlar kısmen Birinci Dünya Harbi'nde Rus ordusunda kullanılan piyade tüfekleri ve aynı zamanda silahlarla birlikte mühim miktarda mühimmatın da geldiğini, bundan başka Birinci Dünya Harbi'nde Almanların, Romanya'ya getirdikleri ve orada kalan silah ve bombalarla yine

³⁰ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3939, 21.05.1970, s. 1.

³¹ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3941, 23.05.1970, s. 1.

³² Yeni İnan Gazetesi, sayı 3944, 26.05.1970, s. 1.

³³ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3948, 01.06.1970, s. 1.

³⁴ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3949, 02.06.1970, s. 1.

³⁵ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3950, 03.06.1970, s. 1.

Rusların Almanlar tarafından harp esnasında Romanya ve Bulgaristan'dan getirdikleri piyade tüfekleri ve mühimmatın ve arada bazı motorların Bulgaristan ve Romanya'dan yükleyerek mühim miktarda Türk ordusunda kullanılan el bombaları ve Cebel topları ile yedi buçukluk Türk ordusunda kullanılan top ve mühimmatını da getirdiklerini bilhassa gittiğim İnebolu'da öğrendiğimi ve Ankara'dan bilhassa bir kısım Osmanlı ordusunda kullanılan silahlar, toplar ve mühimmatı tercihen istediğini³⁶ ve benim bizzat gördüğüm iki motor boşalmasından başka İnebolu'da kaldığım iki gece ve gün zarfında Rize-Hopa istikametinde ve Bulgaristan'dan altı motorun daha gelip boşaldığını işittiğimi, öğrendiğimi raporuma ilave ettim.

Çanakkale muharebelerinde bulunduğum için çok iyi bildiğim Alman el bombaları, makineli tüfekler vesaireyi izahlı yazmak suretiyle raporumu bir haylice şişirdim. Ve raporuma ayrıca Ankara Hükümetine Ruslar tarafından çok miktarda altın para yardımı yapıldığını, ayakkabı, çizme ve iç çamaşırı dahi ordu, askerler için gönderildiğini etraflı olarak yazdım. ...Ayrıca Trakya'daki çeteler ve fedailer hakkında tamamıyla şaşırtıcı ve oyalayıcı izahatlar verdim.³⁷

Şakir Bey bu raporunu İngilizlere teslim ettikten sonra görüşmelerinde kendisinden şüphelenildiğini sezmiş ve bir süreliğine İstanbul'dan uzaklaşması gerektiğine karar vermişti. Şakir Bey İstanbul'dan ayrılarak Haznedar'daki Hüseyin Bey'in çiftliğine geçti ve Trakya'ya geçecek olan çetelerin eğitimleri ile ilgilenmeye başladı.³⁸

Şakir Bey'in Milis Kuvvetleri (Trakya Fedaileri) ve Trakya'daki Faaliyetleri.

Ankara hükümeti özellikle Batı Anadolu'da Yunanlarla yapılan mücadele sırasında, Yunanların Trakya'daki kuvvetlerini Anadolu'ya geçirmelerini önlemek amacıyla İstanbul ve Hadımköy-Çatalca mıntıklarında çetelerin kurularak, Doğu Trakya ve özellikle İstanbul-Edirne tren hattı boyunca faaliyetler göstermesini, baskın ve hareketler yapmasını ve bunun bölgedeki Yunan hâkimiyetini zedeleyecek şekillerde olmasını istiyordu.

Trakya'ya geçirilecek çetelerin kuruluşunda ve bölgeye intikallerinde Sınır Kumandanı olarak hizmet eden Binbaşı Cemil Bey (Cemil Ubaydın) gibi milliyetçi Osmanlı subayları, Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyelerine el altından çok önemli yardımlarda bulunmuştu. Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti bu dönemde oluşturduğu küçük milis kuvvetlerini (çeteler) hazırlayarak küçük kuvvetler şeklinde Trakya'ya geçirmekteydi.³⁹

Trakya Fedailerinin Kuruluşu

Şakir Bey, Doğu Trakya'da birçok faaliyet gösteren Trakya Fedaileri adlı milis kuvvetinin nasıl oluşturulduğunu hatıratında şöyle dile getirmektedir:

³⁶ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3953, 06.06.1970, s. 1.

³⁷ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3955, 08.06.1970, s. 1.

³⁸ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3958, 11.06.1970, s. 1.

³⁹ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3928, 029.05.1970, s. 2.

“Bir akşamüzeri Muhsin Bey’i ziyaret ettim. Kendisine durumu ve isteğimi açıp kabul ettirmek suretiyle Muhsin Bey’den talimli on istihkâm neferi tüfekli ve teçhizatlı olarak; ilaveten beş adet tel örgü ve telgraf telleri kesmeye mahsus istihkâm makasları, kırk kilo köprüleri atmaya yarayan dinamit, yeteri kadar fitil ve kapsül alarak, bu on nefere sivil elbise temini sureti ile kendilerini hareketten bir gün evvel, Kağıthane’deki toplantı yerimize getirmek suretiyle altmış iki kişilik güvenilir tahripçi milis kuvveti teşkil ettik. Bu kuvvete Yüzbaşı Mazhar Bey kumanda edecekti. Bu kuvveti Kağıthane deresinde istirahatete bıraktık. Ertesi günü milis kuvveti olarak üzerlerinde taşıyabilecekleri, ekmek, galeta, zeytin, peynir verildi. Hüseyin Çavuş ile Ahmet Çavuş’un yardımlarıyla akşamüzeri Kağıthane’de milis kuvvete tevzi ve tekrar bilhassa Yüzbaşı Mazhar Bey’e son talimat ve uğurlama ile selamet dileyerek çetenin gece yatsı namazından sonra, Kağıthane – Terkos-Istıranca yolu ile Trakya’ya girmesi için bıraktım.”⁴⁰

Şakir Bey milis kuvvete Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adına gerekli malumatları verdikten sonra Sirkeci İstasyonu yakınlarındaki bir Rum tarafından işletilmekte olan Silivri kiraathanesine gitmişti. Şakir Bey’in kahvede olduğu sırada milis kuvvetin başında bıraktığı Hüseyin Çavuş kiraathaneye gelerek Şakir Bey’i görmüş ve kendisine milis kuvvetine kumandanlık yapacak olan Mazhar Bey’in ortadan kaybolduğunu ve geri dönmediğini bildirmişti. Şakir Bey bu haber üzerine hemen Kınacıya Han’a giderek durumu diğer cemiyet üyelerine haber verdi. Yapılan toplantıda durumun çok nazik olduğu ve bu çetenin ele geçerse bir felaket olabileceği üzerinde duruldu. Bunun üzerine Şakir Yorulmaz Bey kurulan milis kuvvetinin başına geçmeye karar verdi.⁴¹Eyüp Sultan taraflarından Kağıthane’ye geçti. Oradan da Terkos istikametine doğru kendi uhdesine verilen milis kuvveti ile yürüyüşe geçti.⁴²

Böylece Şakir Bey’in Trakya Fedaileri adlı milis kuvvetine kumandanlığı başlamış oldu.

Trakya Fedaileri’nin Faaliyetleri.

Şakir Yorulmaz Bey milis kuvveti ile ilk olarak Kağıthane ve Terkos köyü istikametinde hareket ederek Karaburun cankurtaranına ulaştı. Şakir Bey ve milis gücü Cankurtaran binasında gündüzü dinlenerek geçirdikten sonra bölgede bulunan Ormanlı köyü yolu üzerinde sebze bahçesinde bulunan üç Rum’un etraftaki Türklere çok eziyet ettiklerini öğrendi. Şakir Bey bu haber üzerine Türklere eziyet eden Rumların cezalandırılması için bir baskına karar verdi. Hüseyin Çavuş ve beş adamını bostanın etrafını iyice incelemeleri için gönderdi. Yapılan incelemenin sonrasında baskın yapıldı ve iki Rum etkisiz hale getirildi, bir Rum ise gece karanlığından yararlanarak oradan uzaklaştı.⁴³Bu baskın dönüşünde müfreze içinde

⁴⁰ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3929, 08.05.1970, s. 1.

⁴¹ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3929, 08.05.1970, s. 2.

⁴² Yeni İnan Gazetesi, sayı 3930, 09.05.1970, s. 1.

⁴³ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3930, 09.05.1970, s. 2.

tatsız bir olay yaşandı. Ormanın içinde yürüyüş esnasında Şakir Bey'in çetesinden bir silah patlaması ile çete üyesi Arnavut Şuayip bir Boşnak milis tarafından vurulmuştu. Bu olayın nasıl gerçekleştiğini tetkik eden Şakir Bey, bir şakalaşmadan dolayı bu durumun gerçekleştiğini ve müfrezede arkadaşını öldüren Boşnak askere, Hüseyin, Ahmet ve Mustafa Çavuşlarla uzun müzakerelerden sonra kurşuna dizilmek cezasını uygun buldu.⁴⁴Bu olaydan sonra Şakir Bey hatıratında askerlerine yaptıkları mücadelenin askerlik nizam ve inzibatının dahi üstünde bir nizam ve itaat istediğini, beraber ölmeye ve vatan için aldıkları bu mukaddes vazifeye ve verilen emirlere harfiyen riayet edeceklerine dair sözler verdiklerini, yemin edildiği için bu yeminlere ve emir-komuta zincirine uymayan kimselerin cezasının muhakkak ölüm olacağını ifade ettiğini yazmaktadır. Boşnak asker kurşuna dizildikten sonra altmış iki olarak göreve başlayan müfrezede asker sayısı altmış kişiye düştü.

Bu cezalandırmanın ardından Şakir Bey müfrezenin salahiyeti ve verilen görevlerin ifası için yine çetede ileride sorun çıkarabilecek olan sekiz askeri müfrezeden göndermeye karar verdi. Müfreme yürüyerek Istranca Jandarma Karakolu'na vardı. Şakir Bey ileride disiplini bozabileceğini düşündüğü sekiz askeri kumandanın huzuruna çağırarak, kendilerine müfrezenin işi ve başarılı olması için this edileceklerini, müfreme buradan ayrıldıktan dört saat sonra serbest kalacaklarını ve eğer isterlerse İstanbul'a giderek başka çeteye katılabileceklerini bildirdi. Ayrıca, bu müfreme ve işleri hakkında her nerede olursa olsun hiçbir suretle bahsetmeyecekleri, konuşmayacakları hakkında din-iman ve avratları üzerine teker-teker yemin ettirdi. Sekiz kişiyi karakolda bırakan Şakir Bey artık tam ve kesin olarak güvenebileceği elli iki askerle yoluna devam etti.⁴⁵

FedaidisTisTrakis: Trakya Fedaileri.

Şakir Yorulmaz Bey Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne katıldıktan sonra cemiyet başkanı Şakir Kesebirler'e bir teklifte bulunarak, Trakya bölgesinde Müslümanlara eziyet eden ve onları öldüren Rum ve Yunanlara korku salmak için, Trakya'daki görevleri sırasında milli müfrezelerin cezalandırdıkları Yunanların göğüslerine hançerle bir Rumca beyanname saplamalarını teklif etmişti. Bu teklif üzerine Şakir Kesebir (Büyük Şakir), ve Şakir Yorulmaz Bey (Küçük Şakir) bir beyanname hazırladılar, ve beyannameden beş yüz adet bastırdılar.⁴⁶ Şakir Yorulmaz Bey'in hatıratına göre bu beyannamede şunlar yazılıydı:

Trakya'da Yunan İşgal Kuvvetlerine ve Rum Halkına.

Vatanları işgal edilmiş olan TRAKYA TÜRK HALKINA yapılan muameleler, TAZYİK, ZULÜM, İŞKENCE'lerin durdurulmasını, insaniyet namına istiyor, bekliyoruz. Her hal ve nasıl olursa olsun, Trakyamızı, halkımızı işgalden kurtaracağız. Büyük Allahımıza güvenerek söylüyoruz ki bu günler yakındır.

⁴⁴ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3931, 11.05.1970, s. 1.

⁴⁵ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3932, 12.05.1970, s. 1.

⁴⁶ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3932, 12.05.1970, s. 2.

Türk halkına zulüm, işkence, fenalık yapanlar zamanı geldiğinde çok şiddetli olarak cezalarını görecektir. Fenalıkları bırakınız... mealinde sert bir lisanla yazılmıştı.

Istranca'dan Trakya'ya Giriş ve Faaliyetleri.

Şakir Bey müfrezesindeki disiplin problemini çözdükten sonra Yalı Köy civarında istirahat ederek keşif çalışmalarına başladı. İlk olarak bölgede Yunanlara ikmal sağlayan bir mandıraya operasyon yapılmış ve burada çalışan üç kişiden ikisi ölü ele geçirilmiş ve göğüslerine hançerle beyannameler tutuşturulmuştu. Daha sonra bölgede orman yollarında ele geçirilen Rum köylülerinin üzerindeki elbiseler alınarak tren yollarına karşı yapılacak sabotaj eylemlerinde kullanılmaya başlandı.⁴⁷ Trakya Fedaileri Trakya'ya geçişlerinin yedinci günü Rumlardan aldıkları elbiselerin yeterli olacağını düşünerek birisi üç, ikincisi dört kişiden oluşan iki ayrı grup tertip ettiler. Tahripçi iki gruptan birisi Çorlu-Lüleburgaz, diğeri de Lüleburgaz-Uzunköprü arasındaki büyük, küçük köprüleri havaya uçurmak ve o bölgelerde dehşet yaratmak için görevlendirildi.⁴⁸

Şakir Bey ve müfrezesinin Saray mıntıkasında özellikle Demirköy-Poyralı taraflarında ele geçirdikleri Rumlar, Saray-Güngörmez'de bir işe merkezlerinin bulunduğunu ve oradan Vize - Kırklareli civarındaki birliklerine haftanın üç gününde (Pazartesi, Çarşamba ve Cuma) erzak-iaşe gönderildiği istihbaratını vermişlerdi.⁴⁹ Bu işe koluna baskın kararı alan Şakir Bey adamları ile birlikte Saray-Güngörmez-Çerkezköy yoluna çıkarak bir pusuyu aramaya başladı. Şakir Bey yaptığı incelemeler sonunda Yunan işe koluna baskın yapılabilecek en iyi noktanın halk arasında Manda gölü denilen alanın olduğuna karar verdi. Pusuyu attı ve beklemeye başladı. Kısa bir bekleyişten sonra işe kolu görüldü. Yunan işe kolu, en önde kilolu bir baş çavuşun arkasında gelen birkaç arabadan ibaretti. Yunan işe kolu pusunun ön başına on beş metre kadar yaklaşınca çatışma başladı. Silahlar patlarken Hüseyin Çavuş ve pusunun ön başı hücumla geçti. Bu hücumla birlikte tüm müfreze saldırıya kalktı. Kısa bir çatışmadan sonra Yunan başçavuş ve dokuz Yunan askeri ölü ele geçirildi.⁵⁰ Bir Yunan askeri kaçmış, Hüseyin Çavuş onu on beş dakika kadar fundalıklar ve meşelikler arasında aramış ancak yakalayamadan geri dönmüştü. Şakir Bey bu esnada köprüleri havaya uçurmayla görevlendirdiği yedi neferden geri gelebilen üç istihkâm askerini bölgedeki telefon ve telgraf hatlarını kesmeye gönderdi. Şakir Bey'i tedirgin eden çatışma esnasında kaçmayı başaran Yunan askeriydi. Şakir Bey çatışma yerinde fazla durmayarak, müfrezesini Çerkezköy'e doğru yürüyüşe geçirdi. Müfreze ormanın içinde bir dere yatağında dinlendi. Şakir Bey etrafa askerler göndererek bölgenin incelenmesini istemiş, böylece müfrezeyi ani bir Yunan saldırısından korumayı öngörmüştü. Nöbetçiler orman içinde iki Rum köylüsüne rastlamış ve onları Şakir Bey'in huzuruna

⁴⁷ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3933, 13.05.1970, s. 1.

⁴⁸ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3933, 13.05.1970, s. 2.

⁴⁹ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3934, 14.05.1970, s. 2.

⁵⁰ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3935, 15.05.1970, s. 2.

getirmişlerdi. Şakir Bey Rumları sorguladığında işe koluna yaptıkları baskından sonra Kırklareli tarafından Yunan takip bölüklerinin geldiğini ve bunların sık sık araziye çıkıp takiplerde bulunduğunu öğrendi. Bu bilgilerin ışığında Şakir Bey, müfrezesinin harekât mıntıkasında barınma ve yeni işler yapabilme imkânı kalmadığını düşünerek, Istranca ormanları içinden Türk sınırı içindeki jandarma karakoluna giderek müfrezesini dağıtmaya karar verdi. Şakir Bey müfrezede kalan otuz dokuz neferin bütün silah ve malzemelerini bölüğe teslim etti. Bundan sonra askerlerinin her birine teker teker din, iman ve eşleri üzerine yemin ettirdi. Şakir Bey neferlere, hiç kimseye ser verip sır vermeyeceklerine dair yemin ettirdikten sonra ikişer ikişer karakoldan ayrılarak İstanbul'un yolunu tutmaları emrini verdi.

Şakir Yorulmaz Bey müfrezenin neferlerini ikişer ikişer hudut karakolundan İstanbul'a gönderdikten sonra kendisi de İstanbul'a yola çıktı. İstanbul'a varmadan önce Çatalca'da bir gece konaklayan Şakir Bey burada bin başı Cemil Bey (Mehmet Cemil Ubaydın) ile görüştü.⁵¹ Sabah yola çıkarak Koca Mustafa Paşa'daki annesinin evine yerleşti. Bir gün sonra Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı Şakir Kesebirler'in evine giden Şakir Bey, yaptıkları ile ilgili raporunu verdikten sonra Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Kınacıyan Han'daki merkezine geldi. Şakir Bey İstanbul'a geldiğinde Türk ordusunun Batı Cephesinde Büyük Taarruz başlamış bulunuyordu.⁵²

Refet Paşa'ya (Bele) Mihmandarlık.

Şakir Yorulmaz Bey, Refet Paşa'nın İstanbul'a gelmesinden sonra Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adına Refet Paşa'ya mihmandar olarak tayin edildi.⁵³ Refet Paşa'nın Mudanya'dan İstanbul'a gelişinde Kabataş iskelesinde bulunan Şakir Bey, o günkü coşkuya hatıratında yer vererek bu hadiseyi İstanbul halkının Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın elçisini bağrına basması olarak dile getirir. Bundan sonra Refet Paşa'nın yanında bulunan Şakir Bey hatıratında özellikle paşayı ziyarete gelen İngiliz istihbarat şefi Cornwell'un ve General Harrington'ın kendisini bekleme salonunda gördüklerini ve onları özellikle bekleterek nasıl intikam aldığını, onların kızgınlıktan kızaran yüzlerine bakarak nasıl mutlu olduğunu tarif eder.⁵⁴ Bundan sonra Trakya'yı işgal eden Yunanlar yapılan antlaşmalar gereği buldukları bölgeleri önce İngilizlere bırakacaklar ve daha sonra İngilizler de Türk yönetimine teslim edeceklerdir.⁵⁵ Bu süreçte Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri de Trakya'daki bazı şehirlerde önemli görevlere atanmaktadırlar. Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Şakir Kesebirler, Edirne Valiliği'ne, Rafet Bey Edirne Polis Müdürlüğü'ne tayin edilmiş, Şakir Yorulmaz Bey'e de Şakir Kesebirler

⁵¹ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3936, 16.05.1970, s. 2.

⁵² Yeni İnan Gazetesi, sayı 3937, 18.05.1970, s. 2.

⁵³ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3959, 12.06.1970, s. 1.

⁵⁴ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3960, 13.06.1970, s. 1.

⁵⁵ Trakya'nın Türk ordusuna teslimi hakkında geniş bilgi için bkz. Veysi Akın, Trakya'nın Türklere Devir Teslimi, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayını, Ankara 1996.

mutlaka bir görev almasını söylemiş ve kendisine Edirne Valiliği Özel Kalem Müdürlüğü'nü teklif etmişti. Ancak hiçbir ödül istemediğini belirten Şakir Bey serbest çalışmak istediğini bildirdi. Daha sonra Şakir Bey'e Edirne Reji Tütün İnhisarı Müdürlüğü teklif edildi, bunu da kabul etmemesi üzerine bir kaymakamlığa gitmesi söylendi.⁵⁶ Bunun üzerine memleketi olan Mürefte kaymakamlığını kabul eden Şakir Bey, hatıratında bu görevi almasındaki en büyük mutluluğunun memleketini İngilizlerden teslim almak olduğunu dile getirmektedir.

Bu görevi kabul etmesinden iki gün sonra Şakir Yorulmaz Bey Tekirdağ'ı teslim alacak heyete dahil oldu. Heyette ileriki yıllarda genelkurmay başkanı olacak olan Salih Omurtak Paşa, Alay Kumandanı, Şakir Yorulmaz, Tekirdağ eski mebusu Rahmi Bey bulunuyordu. Heyet bir otomobil ile yola çıkmış İstanbul-Silivri-Çorlu üzerinden Tekirdağ'a varmışlardı. Tekirdağ'ın teslim alınmasından sonra Şakir Bey, Mürefte'ye tahsis edilen Jandarma Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Nihad Bey, tayin edilen mal müdürü ve nüfus memuru ile birlikte Tekirdağ sahilinden bir küçük vapurla Mürefte'ye hareket etti. Ancak hava şartlarının kötü olması üzerine vapur Mürefte'ye çıkamamış ve Şarköy'e devam etmişti. Şakir Bey ve yanındakiler, Mürefte'den iki gün sonra Türk memurlarına teslim edilecek olan Şarköy'e çıktılar. Mürefte'ye çıkamadıklarını haber alan halk ellerinde bayraklar ve gözyaşlarıyla kendilerini beklemekteydi.⁵⁷

Şarköy iskelesinde heyecandan hıçkırıklarla ağlayanların alkışları arasında vapurdan inen Şakir Yorulmaz Bey'e burada bulunan İngiliz Albay, Rum tercümanı vasıtasıyla dairesine gitmeyi teklif etti. Ancak Şakir Bey:“İlk olarak memleketin sahiplerinin olan daireye, belediyeye gitmeliyim.” diyerek bunu geri çevirdi. Hava durumundan dolayı iki gün önce teslim alınan Şarköy'deki İngiliz Albay, Şakir Bey'in belediye ziyaretinden sonra heyeti karargâh odasında ağırlamış ve işi politikaya dökmek istemişti. Şakir Beyin özellikle yer verdiği görüşme hatıratında şu satırlarla yer almaktadır:

“İngiliz Albay bana özellikle Çanakkale'de ecdatlarından mevrus şecaat ve kahramanlıkları ile büyük bir destan yaratan Türkler, daha akıllıca davranıp bizlerle müttefik olsalardı bugünkü üzücü haller ve Osmanlı Devleti'nin dağılması olmayacaktı şeklinde bir sohbet açmak istedi. Ben yalnız İngiliz siyasetinin, Osmanlı Devleti'ni daima zayıf düşürmek arzu, çalışış ve siyaseti açık bir şekilde olmasaydı, Osmanlı hükümeti belki müttefiklere inanabilirdi. Fakat oynak ve Osmanlılık aleyhinde olan İngiliz siyaseti bizi yakınlaşma ve istediğiniz ittifaktan ayırdı. Ben sonuç olarak, bugünkü durumun, yıkılan Osmanlı Devleti yerine kaim olan Milli Türk Hükümeti ve hudutları içinde istikbalin biz Türklere geniş ufuklarla milli bir büyük istikbal vaad ettiği ve kanaatımı anlattım ve bu suretle uzun sürebilecek bu sohbeti kapadım.”⁵⁸

⁵⁶ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3961, 15.06.1970, s. 1.

⁵⁷ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3962, 16.06.1970, s. 1.

⁵⁸ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3963, 17.06.1970, s. 1.

Şakir Yorulmaz Bey ve heyeti Şarköy'de bir gece misafir kaldıktan sonra on kişilik bir jandarma müfrezesini Şarköy'de bırakarak Mürefte'ye yola çıktılar.⁵⁹ Üç saat sonra Mürefte'ye ulaşan Şakir Bey ve heyeti burada da büyük bir sevinç ile karşılandı.

Şakir Yorulmaz Bey bir buçuk yıl Mürefte kaymakamlığı yaptı ve bu süre içerisinde özellikle Mürefteci gençler ile ilgilenerek onların yetişmesi için çabaladı. Kaymakamlığı sırasında Mürefteci Gençler birliğini kurmuş, milli kaynaşmayı temine çalışmış, fakir çocukları sünnet ettirmiş, halkı ve gençliği harekete geçirmeye çalışmıştı.⁶⁰ Şakir Bey'in kaymakamlığı sırasında I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele yıllarında beraber mücadele ettiği Cemil Ubaydın, Tekirdağ milletvekili olarak hükümette Dahiliye Vekili oldu. Cemil Bey, Şakir Bey'e Mürefte kaymakamlığından sonra kamu görevinden ayrılmamasını, Anadolu'da bir iki kaymakamlık görevinden sonra vali olacağını ifade etmesine rağmen Şakir Bey serbest ticaret ve iş hayatını arzuladığını ifade ederek görevinden ayrıldı. Şakir Bey kaymakamlıktan ayrıldıktan sonra da birçok görevlerde bulundu. İlk olarak Şakir Bey yapılan seçimler sonucunda Mürefte Belediye Başkanlığı, Edirne Vilayet Umumi Meclisi'nde Mürefte Temsilcisi, Tekirdağ il olduktan sonra Tekirdağ İl Meclisi'nde Mürefte Azası ve İl Daimi Encümen Azası görevlerinde bulundu. İl Daimi Encümeni iken Mürefte'den Tekirdağ'a taşındı. Tekirdağ'a yerleştikten sonra Tekirdağ gençliği için çalışmalara başladı.⁶¹ Yunan işgali sırasında Trakyalılar çok zulüm görmüşler ve ezilmişlerdi. Bu durumda Trakya gençliğine sahip çıkan Şakir Bey, Cenab Beyler, eski Tekirdağ mebusu Hüseyin Rahmi, Tekirdağ Maarif Müdürü Rahmi, Selanikli Hacı Mehmet, İl Veterinerlik Müdürü Süleyman, yardımcısı Baytar Cevad, Hacı Mehmetzade Şakir, Necati, Hüsamettin, Muallim Senai, orta mektep müzik öğretmenlerinin tamamı, Muallim Necmi ve evvela bu çalışmanın bayraktarlığını yapmış Mahmut Mazhar Sümer ile birlikte Tekirdağ Türk Ocağı'nda hizmet etmişlerdi.⁶² Şakir Yorulmaz Bey Tekirdağ Türk Ocağı Reisi iken Milli Mücadele'deki hizmetlerinden dolayı kendisine Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından İstiklal Madalyası ve Atatürk tarafından imzalanan Beratı takdim edildi.⁶³

Sonuç

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra savaşı kazanan İtilaf Devletleri savaş öncesinde yapmış oldukları gizli antlaşmalar gereği Anadolu'da ve Trakya'da işgallere başladılar. İstanbul Hükümeti bu işgaller karşısında sessiz kalmış ve Paris Barış Konferansı öncesinde açıklanan Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Wilson'un prensipleri gereği Türklerin çoğunlukta olduğu topraklara hâkim olabileceği hayallerine dalmıştı. Bu dönemde gerçeği tüm çıplaklığıyla gören Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları Milli Mücadeleyi başlattılar. Milliyetçi

⁵⁹ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3964, 18.06.1970, s. 1.

⁶⁰ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3965, 19.06.1970, s. 1.

⁶¹ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3966, 20.06.1970, s. 1.

⁶² Yeni İnan Gazetesi, sayı 3967, 22.06.1970, s. 1.

⁶³ Yeni İnan Gazetesi, sayı 3969, 24.06.1970, s. 1.

subaylar ve halk bu işgallere karşı örgütlendiler. Makalemizde ifade ettiğimiz Mürefteli Şakir Bey de bu mücadeleye katılan kahramanlardan biriydi. İlk olarak Birinci Dünya Savaşı'nda cephelede mücadele eden Şakir Bey, daha sonra işgallerin başlamasıyla muvazzaf subaylıktan ayrıldı ve İstanbul'dan Anadolu'ya silah ve cephane kaçıran gizli milliyetçi örgütlerde görev aldı. Daha sonra Milli Mücadelenin kalbi olan Ankara'ya davet edildi. Burada aldığı ilk görev İstanbul Hükümeti tarafından teşvik edilen ve Anadolu Milli Mücadele Hareketi'ni baltalamak için kurulan hilafet ordusuna karşı Çerkez Ethem'in yanında mücadele etmekte. Çerkez Ethem ile birlikte Yozgat'a hareket etti ve Çapanoğlu ayaklanmasını bastırmada görev aldı. Şakir Bey'in bu görevin dışında bir de gizli görevi bulunmaktaydı. Bu görev Çerkez Ethem ve Kuva-yi Seyyare birliklerinin hareketlerini takip ve Ankara'ya bildirmektir. Burada gördüğü yanlışlıkları Ankara'ya rapor eden Şakir Bey, gizli görevinin ortaya çıkması üzerine Çerkez Ethem'in yanından ve Ankara'dan ayrılarak merkezi İstanbul'da bulunan Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne dahil oldu. İlk olarak İngilizlerin Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti hakkında ve Trakya'daki Milli Mücadele hakkındaki araştırmalarında karşı casusluk faaliyetlerinde bulundu. Daha sonra Trakya'daki Yunan ordusunu taciz etmek ve Yunan askeri birliklerinin Anadolu'ya geçmesini engellemek için yapılan çetecilik faaliyetlerinde çetelerin kurulmasında ve hazırlanmasında görev aldı. Trakya Fedailerini adı altında milli bir müfrezinin başına geçerek Trakya'da Rumlara ve Yunan askerlerine karşı fiili olarak mücadele etti. Bu görevlerini tamamladıktan sonra İstanbul'a döndü ve İstanbul'u teslim alan Refet Paşa'nın (Refet Bele) yanına Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından mihmandar olarak atandı. Bu görevi sırasında Tekirdağ'ın ve Mürefte'nin teslim alınışlarında görev aldı. Bundan sonra Tekirdağ'ın Mürefte ilçesinde kısa bir süre kaymakamlık yaptı. Bu görevinden sonra sivil hayatı seçen Şakir Bey sırasıyla Mürefte Belediye Başkanı, Edirne Vilayet Umumi Meclisi'nde Mürefte Temsilcisi, Tekirdağ il olduktan sonra Tekirdağ İl Meclisi'nde Mürefte Azası ve İl Daimi Encümen Azası olarak görev yaptı. İl Daimi Encümeni iken Mürefte'den Tekirdağ'a taşındı. Tekirdağ Türk Ocağı Başkanlığı'na seçildi ve Tekirdağ gençliği için büyük hizmetlerde bulundu. Bu hizmetlerinden dolayı kendisine İstiklal madalyası tevdi edildi.

Mürefteli Şakir Bey 1970 yılının Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında Tekirdağ'da basılan Yeni İnan gazetesinde hatıralarını tefrika halinde yayınlarken, bizlere 1920 ve 1922 yıllarında özellikle İstanbul ve Trakya'daki Milli Mücadele hakkında bilgiler vermektedir. Bu bilgilerin yanında Çerkez Ethem ve abisinin uygulamaları ve Ankara ile ilgili münasebetlerinin irdelenmesinde de dikkate alınacak bir eserdir. Dahil olduğu Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin liderleri, kendilerine yardım eden milliyetçi Osmanlı subayları ve çalışmalarını anlattığı hatıratında özellikle Trakya'daki çetecilik faaliyetlerini ve bunun zorluklarını betimlemesi, bu dönemi çalışan akademisyenler için önemli bir kaynaktır. Ayrıca Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ile Ankara Hükümeti arasındaki bağı ortaya koyması ve Trakya'daki zorlu mücadeleyi gözler önüne sermesi açısından da önemli bir kaynaktır.

Kaynakça

- AKIN Veysi, Trakya'nın Türklere Devir Teslimi, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayını, Ankara 1996.
- ALTINTAŞ Ahmet, Milli Mücadele'de Yeşil Ordu Cemiyeti ve Siyasi Kökenleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1995.
- BAL Mehmet Akif, "Milli Mücadele'nin Gizli Teşkilatı Karakol Cemiyeti (1918-1920)", Türk Dünyası Araştırmaları, C.130, S. 256, Ocak-Şubat 2022, ss. 103-148.
- BAŞER Edip, Mütarekeden Sonra İstanbul Hükümetleri ve Trakya Politikaları, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2009.
- BOZKURT Abdurrahman, İtilaf Devletlerinin İstanbul'da İşgal Yönetimi, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2014.
- BİRSİN Levent, Behiç Erkin (Hayatı ve Siyasi Faaliyetleri), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2012.
- ÇELEBİ Mevlüt, "Milli Mücadele'de İtalyan İşgalleri" Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, S. 9, Ankara 1993, ss. 395-416.
- ÇUKUROVA Bülent, "Kurtuluş Savaşı'nda İstanbul Gizli Grupları", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi S.2, Ankara 1986), s. 519-526.
- GÜLLÜ Ramazan Erhan, "Milli Mücadele'de Güney Cephesinde Kılıç Ali Bey'in Faaliyetleri", Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 16, s.12 Gaziantep 2017, ss. 490-507.
- GÜLMEZ Nurettin, Bünyamin As, "İhanet İle Vatanseverlik Arasında Bir Asker: Küçük Ethem", Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, C. 9, S. 3, 2022, ss. 864-911.
- GÜNER Zekâi, Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri (1 Aralık 1918-13 Mayıs 1920), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1998.
- OĞUZ Ahmet, "Yozgat Çapanoğlu İsyanı Hakkında Bir Değerlendirme", Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, C.11, S.4, Nevşehir 202, ss. 1875-1890.
- ÖZGÜR Mert, "İşgalden Kurtuluşa Doğu Trakya", Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi S. 58, Bahar 2016, ss.123-176.
- T.B.M.M. Albümü (1920-2010), TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010.
- Yeni İnan Gazetesi, sayı 3918, 21.04.1970.
- Yeni İnan Gazetesi, sayı 3919, 22.04.1970.
- Yeni İnan Gazetesi, sayı 3920, 24.04.1970.
- Yeni İnan Gazetesi, sayı 3921, 24.04.1970.
- Yeni İnan Gazetesi, sayı 3922, 27.04.1970.
- Yeni İnan Gazetesi, sayı 3923, 28.04.1970.
- Yeni İnan Gazetesi, sayı 3924, 29.04.1970.
- Yeni İnan Gazetesi, sayı 3925, 29.04.1970.
- Yeni İnan Gazetesi, sayı 3926, 30.05.1970.
- Yeni İnan Gazetesi, sayı 3927, 05.05.1970.
- Yeni İnan Gazetesi, sayı 3928, 06.05.1970.
- Yeni İnan Gazetesi, sayı 3929, 08.05.1970.

Yeni İnan Gazetesi, sayı 3930, 09.05.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3931, 11.05.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3932, 12.05.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3933, 13.05.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3934, 14.05.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3935, 15.05.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3936, 16.05.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3937, 18.05.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3939, 21.05.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3941, 23.05.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3944, 26.05.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3948, 01.06.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3949, 02.06.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3950, 03.06.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3953, 06.06.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3955, 08.06.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3958, 11.06.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3959, 12.06.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3960, 13.06.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3961, 15.06.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3962, 16.06.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3963, 17.06.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3964, 18.06.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3965, 19.06.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3966, 20.06.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3967, 22.06.1970.
Yeni İnan Gazetesi, sayı 3969, 24.06.1970.